

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет**

**Всеукраїнський науково-методичний семінар
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ МОВ
ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ
(матеріали семінару)**

Харків 2017

УДК 378.091.64:37.378.147.016:81]–057.875–054.6:[378.09:61](477.64–25)

Васецька Л.І.

Запорізький державний медичний університет,

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: larysa_v@mail.ru

**Навчально-методичний комплекс як основа оптимізації мовної
підготовки іноземних студентів у нефілологічному ВНЗ
(із досвіду роботи кафедри мовної підготовки ЗДМУ)**

Сьогодні у вищій школі України все більше уваги приділяється питанню підвищення ефективності системи професійної освіти за рахунок удосконалення педагогічних технологій і методик викладання дисциплін ВНЗ. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми сучасного педагогічного процесу на мовних кафедрах нефілологічних ВНЗ є створення навчально-методичних комплексів.

Ці комплекси, на думку багатьох методистів, призначені допомагати у вивченні й систематизації теоретичних знань, у формуванні практичних

навичок з дисципліни, впроваджувати інформаційні технології в освітній процес, забезпечувати можливість здійснення не тільки викладачем, а й студентом контролю і самоконтролю за рівнем освоєного навчального матеріалу [9, 10].

Навчально-методичні комплекси чи скорочено НМК розроблюються для кожного курсу чи модуля навчання як завершений блок матеріалів методико-дидактичного, навчального й методико-інструктивного характеру.

У кожному із компонентів комплексу простежується спадкоємність навчальних цілей та завдань з наступним їх ускладненням.

НМК дозволяють викладачеві застосовувати більш оптимальні методики та прийоми роботи або освоювати нові освітні технології, студентам ефективно здійснювати навчальну діяльність, а кафедри реалізувати головне завдання - забезпечення високої якості професійної підготовки іноземних фахівців.

Методичне забезпечення навчального процесу на мовній кафедрі має відрізнятися різноманітністю, відповідати вимогам нових освітніх програм, розроблюватися для всіх видів мовленнєвої діяльності студентів і бути комплексним.

Під час створення НМК необхідно послідовно дотримуватися певних вимог. Комплект навчально-методичних матеріалів, що входить до НМК має по-перше, відображати зміст навчального процесу за курсами навчання або за модулями дисципліни, що вивчаються. По-друге, включати в себе дидактичний матеріал, який адекватний етапу навчання мови і дозволить іноземному студенту досягти належного рівня мовної, мовленнєвої й комунікативної компетенції. По-третє, надавати студенту можливість у будь-який час перевірити результативність і ефективність своєї праці, тобто самостійно проконтролювати й відкоригувати свою навчальну і пізнавальну діяльність. І, насамкінець, запропонувати максимально об'єктивні методи і форми контролю рівня сформованості мовних, мовленнєвих й комунікативних вмінь та навичок у іноземних студентів.

НМК структурують за трьома блоками матеріалів: 1) нормативно-методичні матеріали; 2) навчально-інформаційні матеріали; 3) навчально-методичні матеріали.

Перший блок – це нормативно-методичні матеріали. Ці матеріали визначають основні вимоги до змісту й якості підготовки фахівця, до методів і форм навчання, до принципів керування навчальним процесом та його окремими напрямками. Цей блок представлено документами, які розроблюються МОЗ України, опорною кафедрою з дисципліни, методичним кабінетом ВНЗ або навчально-науковим відділом ВНЗ.

Другий блок – навчально-інформаційні матеріали, які перераховують й описують різні джерела отримання необхідної навчальної інформації, диференціюють інформативні джерела за особистим призначенням – для викладача або для студента. До цього блоку належать робочі програми, усі види навчальних планів, методичні положення, інструкції й списки рекомендованих інформаційних джерел. Зазначимо, що списки джерел (основна й додаткова література, електронні ресурси) мають бути відомі студентам заздалегідь й розміщені на інформаційному сайті кафедри.

Третій блок – це навчально-методичні матеріали. Даний блок уявляє собою найбільш ємну та значиму для викладачів і студентів частину НМК. До третьої частини, крім включених до списку різноманітних навчально-методичних матеріалів, можна рекомендувати додати спеціальні добірки (кейси, папки з навчальними тренажерами або тренінгами тощо), якими студенти мають бути своєчасно забезпечені для здійснення самостійної роботи.

Таким чином, якщо конкретизувати НМК кожного курсу з навчання мови іноземних студентів-нефілологів, то можемо назвати його обов'язкові складові:

- 1) робочий навчальний план з дисципліни, що вивчається;
- 2) тематичний план курсу навчання;
- 3) положення про самостійну роботу іноземних студентів на мовній кафедрі, що включає в себе й план самостійної роботи;

4) навчально-методичні матеріали (підручники, посібники, довідники, словники, збірки, практикуми, методичні рекомендації й методичні розробки, електронні посібники тощо).

Необхідно зазначити, що завдяки використанню інноваційних навчальних технологій, кафедри мовної підготовки мають можливість забезпечити роботу зі всіма складовими НМК не лише у форматі традиційних методик, а й у форматі сучасних інтерактивних методичних систем з широким використанням комп'ютерних і мультимедійних освітніх технологій.

Пропонуємо, з метою деталізації та конкретизації змісту третього блоку НМК розглянути навчально-методичні матеріали, що розроблено і створено для навчання іноземних студентів на кафедрі мовної підготовки ЗДМУ. Для прикладу проаналізуємо змістовне наповнення НМК для першого курсу (медичний й фармацевтичний профіль навчання), опишемо ту частину комплексу, яка призначена для іноземних студентів.

Першою базисною складовою комплексу є підручник з професійного мовлення «Перші кроки до професії» [6]. Головна мета цього підручника – навчання професійного мовлення у межах навчально-професійної сфери спілкування з урахуванням комунікативних потреб і рівня мовної компетенції іноземних студентів I першого курсу (спеціальність «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія») на навчальному матеріалі профільних дисциплін ВНЗ: анатомія людини, медична біологія, генетика, історія медицини.

Матеріали підручника спрямовані на формування у іноземних студентів мовних навичок, необхідних для будування граматично вірного й осмисленого висловлювання; вмінь та навичок ознайомлювального й вивчаючого читання підручників за фахом та науково-популярних текстів; навичок професійного мовлення в усній та письмовій формах; комунікативних вмінь і комунікативних тактик, потрібних для вирішення завдань з навчально-професійної сфери спілкування. Отже, підручник має допомогти сформувати мовну, мовленнєву і, головне, комунікативну компетенції у сфері навчально-професійного спілкування. Наприклад, підручник вирішує задачі формування і вдосконалення

комунікативних вмінь, що реалізують комунікативний мінімум, складений з базових мовленнєвих інтенцій необхідних іноземцям для здійснення навчально-професійного спілкування на першому курсі: повідомлення, опис, аргументація, висновок, пояснення, уточнення, спростування, зіставлення, згода/незгода, констатування, запит інформації, перепитування тощо. Підручник навчає комунікативним тактикам діалогу-розпиту й діалогу-бесіди.

Методичні стратегії й зміст підручника ураховують: комунікативні потреби студентів-іноземців I курсу; труднощі мовленнєвого спілкування іноземних студентів у навчально-професійній сфері; пізнавальний інтерес студентів. Стратегію підсилення мотиваційних установ на навчання мови здійснено через подання матеріалу, що розширює межі навчального мінімуму – рубрика підручника «Це необхідно пам'ятати».

Підручник структуровано за 8 блоками навчального матеріалу, які складають 22 уроки. Розраховано матеріал на 140-180 годин навчання. У кожній частині підручника передбачається комплексний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності при пріоритеті усного мовлення. Важливим методичним аспектом підручника є чітке формулювання комунікативних цілей на початку блоку. Кожен блок навчальних матеріалів комунікативно й тематично автономний і являє собою складову частину навчально-методичної системи.

Лексичний аспект кожного уроку подано аутентичними текстами за двома розділами - «Основи медицини» й «Історія медицини», і базовою лексикою навчально-професійного спілкування. Комунікативний мінімум уроку пропонує різні схеми тактик навчально-професійного спілкування. Граматичний аспект визначається змістом конкретного навчального тексту й комунікативною задачею уроку. У підручнику достатньо уваги приділено реалізації принципу наочності: представлено малюнки з атласу анатомії людини та з інших джерел для активізації й оптимізації процесу освоєння навчального матеріалу з урахуванням індивідуальних пізнавальних можливостей іноземних студентів (опора на візуальні, асоціативні здібності). До підручника з метою

раціонального використання навчального часу додається чотирьохмовний словник.

Наступним обов'язковим компонентом НМК, що зумовлено навчальною програмою першого курсу на кафедрі мовної підготовки ЗДМУ, є навчальний посібник «Чоловік. Людина. Суспільство» [4], який допомагає формувати і розвивати соціокультурну і комунікативну компетенції у студентів-іноземців на матеріалі художньої й публіцистичної літератури. Цей посібник містить два розділи з навчальними матеріалами з культурології та країнознавства. Особливістю даного посібника є надання студентам алгоритму читання текстів посібника, що уможливорює ефективну самостійну роботу іноземців за даним навчальним напрямком.

До НМК першого курсу входять також навчальні посібники за різним методичним спрямуванням у навчанні читання (з ознайомлювального та вивчаючого читання аутентичних текстів з профільних дисциплін першого курсу) [8], у навчанні аудіювання [3].

Важливо, щоб НМК містив комплект посібників, практикумів й робочих зошитів для самостійної роботи іноземців [4], оскільки провідним завданням організації сучасного навчального процесу у ВНЗ за вимогами модульно-трансферної освітньої системи є самостійна робота студентів.

І, нарешті, ретельно розробленим має бути контроль за рівнем формування у іноземних студентів мовної, мовленнєвої і комунікативної компетенцій. На мовній кафедрі ЗДМУ усі види контролю у їх різноманітних формах, за різними аспектами навчання представлені як у збірках контролів (поурочних, поточних, модульних) [2, 5, 7], так і в електронних варіантах за вимогами і можливостями контролюючих освітніх комп'ютерних технологій. Важливою умовою існування таких збірок контролів є постійне їх корегування, або повна заміна у змістовному плані щороку.

Узагальнюючи вищесказане, зазначимо, що за деякими навчальними курсами НМК містять досить велику кількість компонентів: підручники, навчальні і методичні посібники, електронні посібники, різні збірки, методичні

рекомендації для викладачів та інш.). Усе це розмаїття, з одного боку, дозволяє глибше вивчати мову, а, з іншого боку, створює проблему раціонального вибору і мінімізації навчального матеріалу для ефективного навчання іноземців. Таким чином, перспективним напрямком у методиці викладання мови як іноземної є подальше удосконалення й розвиток НМК, але, як вчить практика, цього не достатньо. На нашу думку, необхідно використовувати НМК у новому форматі подання матеріалу, який базується на використанні мультимедійних комп'ютерних навчальних та контролюючих освітніх програм. Таке оновлення складових блоків НМК дозволить створити найкращі умови не тільки для оптимізації й інтенсифікації навчальної діяльності студентів, активізації їхньої самостійної діяльності та стандартизації оцінки освоєння навчального матеріалу, а й для керування освітнім процесом на мовній кафедрі ВНЗ, для зведення до раціонального мінімуму навчально-методичної літератури, забезпечення єдності вимог до навчання мови іноземців та регулювання методичної роботи викладачів, удосконалення їхньої педагогічної майстерності.

Отже, НМК є одним із засобів, який дозволяє досягти необхідної якості навчання студентів на мовній кафедрі, організувати процес навчання відповідно до сучасних освітніх тенденцій, зокрема, у методиці викладання мови у нефілологічному ВНЗ.

Література:

1. Васецкая Л.И., Гейченко Е.И. Человек. Культура. Общество : Учеб. Пособ. Для иностранных студентов неязыковых вузов / Л.И.Васецкая, Е.И. Гейченко. – Запорожье, 2010. – 128 с.
2. Васецкая Л.И., Девятковская И.В. Контрольные работы по русскому языку : Чтение. Письмо. Говорение : Практикум для иностранных студентов I курса медицинского вуза : Часть II / Л.И. Васецкая, И.В. Девятковская. – Запорожье, 2014. – 172 с.
3. Васецкая Л.И. Пособие по аудированию для иностранных студентов-медиков (первый курс) /Л.И. Васецкая. – Запорожье, 1999. – 99 с. : илл.
4. Васецкая Л.И. Русский язык : Практикум для самостоятельной работы иностранных студентов I курса (русскоязычная форма обучения) / Л.И. Васецкая. – Запорожье, 2013. – 54 с.

5. Васецкая Л.И. Чтение. Письмо. Говорение : Тесты. Коммуникативные задания : Практикум для иностранных студентов I курса медицинского вуза / Л.И. Васецкая.– Запорожье, 2016. – 190 с.

6. Гейченко Е.И., Васецкая Л.И. Первые шагив профессию (профессиональная речь) : Учеб. русского языка для иностранных студентов I курса медико-биологического профиля / Е.И.Гейченко, Л.И. Васецкая . – Запорожье, 2005. – 220 с. : илл.

7. Гейченко Е.И., Васецкая Л.И., Рыбалко А.В., Старостенко Е.И. Материалы модульных контролей для иностранных студентов-медиков русскоязычной формы обучения (I-III курсы) / Е.И. Гейченко, Л.И. Васецкая и др. – Запорожье, 2015. – 178 с.

8. Девятковская И.В. Изучающее чтение текстов по специальности. Модуль II : Пособ. По языку специальности для студентов-иностранцев I курса фармацевтического факультета / И.В. Девятковская. – Запорожье, 2011.- 166 с.

9. Мельникова В.В. Роль УМК в преподавании дисциплин общепрофессионального цикла и спецдисциплин / В.В. Мельникова // Научные исследования в образовании. – 2012. - № 3. – С. 123 – 131.

10. Фоминых И.В. Роль учебно-методического комплекса в обеспечении качества образования / И.В. Фоминых // Теория и практика образования в современном мире : Матер. VI Междунар. научн. конф. – Санкт-Петербург : Сатис, 2014. – С. 307 – 308.

- Безкорвайная Л.С., Штыленко В.Е., Штыленко Е.Л. (ХНАДУ, Україна)** Обучение устной монологической речи на основе логико-смысловых схем текста 25
- Беликова Е.В. (ХНУСА, Україна)** Технологии формирования познавательной активности иностранных студентов при обучении русскому (украинскому) языку как иностранному 29
- Білик О.М., Брагіна Т.М. (ХДАК, Україна)** Особливості викладання спецкурсу «Культура України в контексті глобальних явищ» іноземним аспірантам 35
- Бондаренко Л.М. (ХНАДУ, Україна)** Особливості процесу адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України 40
- Валіт О.С. (ХНУ імені В.Н.Каразіна, Україна)** Міфологічне коріння як початок національних культур (з досвіду викладання іноземним студентам) 42
- Васецька Л.І. (ЗДМУ, Україна)** Навчально-методичний комплекс як основа оптимізації мовної підготовки іноземних студентів у нефілологічному ВНЗ (із досвіду роботи кафедри мовної підготовки ЗДМУ) 45
- Вержанська О.М. (ХНУ імені В.Н.Каразіна, Україна)** Застосування технології рівневої диференціації в навчанні російської мови як іноземної 52
- Гайдей Е.И. (ХНАДУ, Україна)** Использование квеста во внеаудиторной работе при обучении русскому языку как иностранному на начальном этапе 58
- Гайдук Л.П., Давыдова И.В., Дочинец Д.И. (ЗГУ, Україна)** К вопросу изучения языка специальности в медицинском вузе 63
- Гейченко К.І., Рагіна Ж.М. (ЗДМУ, Україна)** Використання уінтерактивного проектора на заняттях з мови у нефілологічному ВНЗ 65
- Грицюк В.Е., Гудзенко О.Ф. (ХНУ имени В.Н.Каразина, Україна)** Организация самостоятельной работы студентов-иностранцев при изучении социально-экономических дисциплин 68
- Гура В.А. (ХНАДУ, Україна)** Организация учебного материала в сборнике адаптационных тестов для иностранных студентов подготовительного факультета 70
- Дейнега В.В. (ЗГМУ, Україна)** Аутентичность или адаптация (методический аспект) 72
- Доценко Т.Г. (ХНАДУ, Україна)** К вопросу об использовании лексико-грамматических презентаций по теме «Глаголы движения» на занятиях по РКИ на начальном этапе обучения иностранных студентов 76
- Дроздова І.П. (ХНАДУ, Україна)** Лінгвістичний аспект лінгвокраїнознавства у викладанні української мови як іноземної 79
- Дьолог О.С. (ХНЕУ імені С.Кузнеця, Україна)** Формування навичок самостійної роботи в іноземних студентів 82
- Єрмолаєв В.К., Лінченко Н.Ю. (ХДАФК, Україна)** Нові можливості викладання мови в умовах комп'ютеризації сфери освіти у роботі з іноземними студентами 91
- Жовтобрюх В.Ф. (ХНЕУ імені С.Кузнеця, Україна)** Робота з текстом як засіб активізації навчально-пізнавальних можливостей іноземних студентів на заняттях з української 94